

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3677>

Number: 51 , p. 127-137, Autumn III 2016

Yayın Süreci

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

02.09.2016

30.11.2016

**ABDULLATİF SUPHİ PAŞA'NIN "HÂTEM-İ ŞERİF HATEM-İ
NÜBÜVVET" ADLI MAKALESİNİN TAHRİC,
TRANSKRİPSİYON VE TAHLİLİ**

*ABDULLATİF SUPHI PASHA AND HIS "HATEM-I SERIF HATEM-I
NUBUVVET" NAMED OF ARTICLE, TRANSCRIPTION AND ANALYSIS*

Doç. Dr. Emine ÖZTÜRK

Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Bilimleri Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Alparslan KARTAL

Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Öz

12 Muharrem 1234'te (11 Kasım 1818) Mora'ya bağlı Trapolice kasabasında doğan Abdülatif Suphi Paşa, son dönem Osmanlı devlet ricalindendir. Babası ilk Maârif Nâzırı Abdurrahman Sami Paşa'dır. Mısır'da müsteşarlığa kadar yükselen Suphi Paşa, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın vefatından sonra İstanbul'a dönmüştür. Evkaf, Maarif, Ticaret ve Maliye Nâzırlığı görevlerinde bulunmuştur. Arapça, Farsça, Fransızca ve Yunanca dillerini bilen Suphi Paşa entelektüel bir kişiliğe sahipti. Doğu edebiyatına ve Batı bilimine vakıf, faziletli, aynı zamanda şair olan Subhi Paşa Budapeşte, Bavyera ve Saksonya Bilimler akademileriyle Amerikan Maarif-i Şarkıyye Encümeni'nin ve 1863'ten beri Alman Doğu Derneği'nin üyesiydi. Zengin ve kıymetli bir kütüphanesi vardı. Ayrıca senelerin mahsulü olan eski sikke koleksiyonu gayet önemli ve meşhurdu.

Osmanlı Devleti'nde meskûkat (nümizmatik) ilmiyle bilimsel usullere göre ilk meşgul olan kişi Abdülatif Subhi Paşa'dır. Osmanlı Devleti'nde 8 Nisan 1874 tarihinde ilk Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi'nin çıkarılması ve Sanayi-i Nefise Mektebi ile İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin (Müze-i Hümayun) kurulması hep onun çabalarının sonucudur. Antika eserlere olan ilgisinden dolayı Arabistan'dan gelen eski eserlere de önem vermiştir. Hz. Peygamber'e (s.a.v) ait olduğu iddia edilen ve hatem-i nübüvvet, hatem-i şerif olarak da bilinen mühr-i şerife dair Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası'nda Abdülatif Suphi Paşa'nın yazmış olduğu makale, bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Abdülatif Suphi Paşa makalesinde öncelikle elinde bulundurduğu mührün, Rasullullah'a aidiyetini ispatlamak için hadis kitaplarında geçen rivayetlerden bazı numunelere yer vermiştir. Daha sonra bu konuda aklı iknaya yönelik bazı delilleri sıralamıştır. Öne sürdüğü delillerin alanın uzmanı ilim erbabınca tetkik edilmesi lüzum-

munu da belirtmiştir. Makalenin sonunda sahip olduğu mühr-i şerifi, müslümanların istifadesi için II. Abdülhamid Han'a teslim ettiğini de ifade etmiştir.

Anahtar Kavramlar: Abdüllatif Suphi Paşa, Mühr-i Şerif, Hatem-i Şerif, Hatem-i Nübüvvet, Hadis

Abstract

Abdüllatif Suphi Paşa who was born on 12 Muharram 1234 (November 11th 1818) Tripoli town of Mora, was one of Ottoman last period state dignitaries. His father was Abdurrahman Sami Pasha, the First Minister of Education. Having been promoted up to Undersecretariat in Egypt, Suphi Pasha returned to İstanbul after death of Kavalalı Mehmet Ali Pasha. He served as Minister of Foundations, Education, Trade and Finance. Speaking Arabic, Persia, French and Greek, Suphi Pasha had an intellectual personality. Having a grasp of Eastern literature and Western Science, Suphi Pasha was a virtuous man and also a poet. He was a member of Budapest, Bavarian and Saxony Academia of Science, American Eastern Education Council and German Eastern Association. He had a rich and valuable library. His old coin collection, a product of years, was highly significant and well-known.

Abdüllatif Subhi Pasha was the first person to engage in numismatics in accordance with scientific methods in Ottoman Empire. It was all his works that the first Ancient Monuments Regulations was issued in Ottoman Empire on April 8th 1874 and foundation of Fine Arts School and İstanbul Archeology Museum (Imperial Museum). He attached importance to old works of art coming from Arabia due to his interest in antique works. The article written by Abdüllatif Suphi Pasha in Historical Ottoman Council's Journal regarding mühr-i şerife, which is also known as prophet seal and dignified seal claimed to be belonging to the Prophet Mohammad (peace be upon him), is the subject of this study.

In his article, Abdüllatif Suphi Pasha included certain samples of rumors in hadith books in order to prove that the seal in his possession belongs to Messenger of Allah. Afterwards, he presented certain evident of intellectual persuasion on this subject. He also indicated the necessity of investigation of the evident he asserted by competent people of their area. He stated at the end of his article that he delivered mühr-i şerif in his possession to Abdulhamit the 2nd for the benefit of the Muslim.

Keywords: Abdüllatif Suphi Pasha, Mühr-i Şerif, Prophet Seal, Dignified Seal, Hadith

GİRİŞ

Abdüllatif Suphi Paşa, Hayatı ve Eserleri

Son dönem Osmanlı devlet ricalinin en önemli simalarından olan Abdullatif Suphi Paşa (1818-1886) entelektüel kişiliği ile temayüz etmektedir. Devlet adamlığı ve farklı alanlarda üstlendiği önemli vazifelerin yanında kitaplara ve eski eserlere olan özel ilgisi ile de bilinmektedir. Hayatı ile ilgili bazı bilgiler şu şekilde sıralanabilir:

“Abdullatif Suphi Paşa, 12 Muharrem 1234'te (11 Kasım 1818) Mora'nın merkezi olan Trapoliçe kasabasında doğdu. İlk Maarif nâzırı olan Abdurrahman Sami Paşa'nın oğ-

ludur.”¹Devlet-i Al-i Osmanî'nin ikinci Maârif Nâzırı Sami Paşazade Abdüllatif Suphi Paşa, Sami Paşazade Sezai'nin kardeşidir.² “Özel hocalardan ders aldı. Mora İsyanı esnasında 7 Ekim 1821'de ailesiyle birlikte esir edildiyse de Kasım 1823'te Mısır'a gitmelerine izin verildi. Babası burada Dîvân-ı Vilâyet baş muavinliğine getirildi. Abdüllatif Subhi, henüz on üç yaşındayken Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hususi kitâbetine memur olarak girdi. Daha sonra sırasıyla Mısır Mülkiye

¹ Akyıldız, Ali; “*Subhi Paşa Maddesi*”, TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, C.XXXVII, s.450.

² Kocamemi, Fazıl Bülent; “*Baba, Oğul, Torun*”, Ekinoks Yayınları, İstanbul, s. 51.

Kalemi reisliğine, Muhâsebât-ı Mısriyye İdaresi Kalemi birinci başkanlığına ve Mehmed Ali Paşa'nın müsteşarlığına tayin edildi; ardından mîrlivâlık rütbesine yükseldi. Mehmed Ali Paşa'nın vefatı üzerine 1849 yılında babasıyla birlikte İstanbul'a göç etti."³

Mısır'daki parlak kariyeri Abdullatif Suphi Paşa'yı İstanbul'da da önemli görevlere taşımıştır. Üstlenmiş olduğu bazı vazifeler şunlardır: "1850'de, İstanbul, Meclis-i Maarif azası oldu. 1854'de Ula evveliyle Meclis-i Vala azası, 1857'de bala ile ilaveten Tahrir-i Emlak Komisyon Reisi, 1860'ta Defter Emni, 1861'de Meclis-i Vala Azası, 1863'te Yanya Cihet-i Müfettişi oldu. Ve 24.08.1867-09.03.1968 tarihleri arasında Maarif Nazırı olarak görev yaptı. 1868'de Şuray-ı Devlet Azası, 1871'de Vezirlikle Suriye Valisi, 1871'de Şuray-ı Devlet Azası oldu. 04.02.1878-18.04.1878 arasında 2. kez Maarif ve Evkaf Vekaleti Nazır'lığı yaptı. 1880'de Maliye Nazırı ve 4.defa Evkaf Nazırı oldu. 1881'de ikinci defa Maliye Nazırı, 1882'de Ticaret Nazırı, 1885'de 5. kez Evkaf Nazırı oldu. Aynı zamanda 16 Ocak 1883'de ilk ticaret meslek lisesini Mekteb-i Ticaret-i Hamid-i Nâm-i Âlisi adıyla kuran isimdir."⁴

Suphi Paşa 68 yıllık bir ömrün nihayetinde 17 Ocak 1886'da vefat etti. Naaşı II. Mahmud Türbesi haziresine defnedildi.⁵ Suphi Paşa Farsça, Arapça, Yunanca ve Fransızca bilmekteydi. "Osmanlı Devleti'nde meskûkat (nümizmatik) ilmiyle bilimsel usullere göre ilk meşgul olan kişi Abdullatif Subhi Paşa'dır. Osmanlı Devleti'nde 8 Nisan 1874 tarihinde ilk Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi'nin çıkarılması ve Sanayi-i Nefise Mektebi ile İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin (Müze-i Hümayun) kurulması hep onun çabalarının sonucudur. Doğu edebiyatına ve Batı bilimine vakıf, faziletli, aynı zamanda şair olan Subhi Paşa Budapeşte, Bavyera ve Saksonya Bilimler akademileriyle Amerikan Maarif-i Şarkıyye Encümeni'nin ve

1863'ten beri Alman Doğu Derneği'nin üyesiydi. Murassa' Osman i ve Murassa' Mecid nişanlarıyla İran'ın Şir ü Hurşid, Rusya'nın Sainte Anne ve Maklenburg Dükaliğının Grand Couronne nişanlarının birinci rütbelerine, Avusturya'nın Altın Maarif madalyasına ve diğer bazı devletlerin madalyalarına sahipti. Zengin ve kıymetli bir kütüphanesi vardı. Ayrıca senelerin mahsulü olan eski sikke koleksiyonu gayet önemli ve meşhurdu. Yirmi üç çocuğunun en büyüğü Yeni Osmanlılar hareketinin kurucularından olan Ayetullah Bey, diğer bir tanınmış oğlu ise Hamdullah Suphi Tanrıöver'dir."⁶

Abdullatif Suphi Paşa'nın dört eseri vardır:

"1. Miftahu'l-İber: Bu eser bir tarih kitabı çevirisi niteliğindedir. Subhi Paşa, Mısır'dayken Mehmed Ali Paşa'nın teşvikiyle İbn Haldun'un tarihinin ikinci ve üçüncü kitabını Türkçe'ye çevirmeye başlamış, daha sonra bu çeviriyi tamamlayarak İstanbul'da bastırmıştır. **2. Tekmiletü'l-İber:** İki kısımdan oluşan ve İstanbul'da taş basması olarak basılan eser İbn Haldun'un el-İber'ine zeyil olarak telif edilmiştir. Eserde Suriye'de Selefki ve İran'- da Eşkaniyan devletleri tarihi ve sikkeleri tetkik edilmektedir. **3. Hakaiku'l-Kelam fi Tarihi'l-İslam:** Eğitim Bakanlığı esnasında yazdığı bu eser, İslamiyet'in ortaya çıkışından Hz. Ali'ye kadar olan ilk dönemlerini konu edinen bir tarih kitabı olup 1. cildi İstanbul'da neşredilmiştir. **4. Risale-i Subhiyye:** Suphi Paşa'nın Nisan 1865 tarihinde Osmanlı malîyesi ve ıslahı hakkında Sultan Abdülaziz'e sunmuş olduğu bir risale olup aynı tarihte İstanbul'da bastırılmıştır."⁷

Mühür ve Mühr-i Şerif

Abdullatif Suphi Paşa'nın peygamberlik mührü ile ilgisine değinmeden önce kısaca 'Mühür ne demektir ve peygamberlik mührünün toplumsal işlevi nedir?', konusuna değinmek gerekecektir. "Farsça olan **mühür**

³ Akyıldız, a.g.m., XXXVII /450.

⁴ Kocamehi, a.g.e., s. 52-53.

⁵ Akyıldız, a.g.m., XXXVII /450-452.

⁶ Akyıldız, a.g.m., XXXVII /450-452.

⁷ Akyıldız, a.g.m., XXXVII/450-452.

(**mühr**) kelimesi kıymetli veya yarı kıymetli taşlar gibi sert malzeme üzerine, basıldığında düzgün çıkması için ters olarak kazınmış imza yerine geçen yazı, arma, simge veya damgalarla bunların baskısı için kullanılır; Arapça'sı **hâtem** ve **tâbi'** (**tâbe'**) olup Allah'ın inkârcıların kalplerini, kulaklarını ve ağızlarını mühürlemesi Kur'an'da bu kelimelerle ifade edilmiş⁸, ayrıca cennetteki mühürlü (mahtûm) şaraplardan söz edilmiştir⁹.¹⁰

"Hitit ve Mısır geleneğinde açılması istenmeyen kapı, mektup, sandık vb. şeyler de aynı şekilde mühürlenirdi. Arkeoloji terminolojisinde bu tür çamur mühür baskılarına Latince adıyla **bulla** denilmiştir. Daha sonraları bunların yerini bugün de işlevini sürdüren kurşun mühürler (posta mühürü) almıştır. İslâm tarihinde bilinen en eski kurşun mühürler Emevîler dönemine kadar uzanmaktadır. Özellikle saraylarda güvenlik için bulla türü mühürler önem taşıyordu. Türkler mühre **tamga** diyorlardı. Hakanın sofrası, yemek ve içki kapları başkalarının eline geçmemesi için mühürlenir ve bu tür eşyaya **tamgalık** denirdi."¹¹

"Günümüzde de yasa zoruyla muhafaza altına alma, kapatma ve iptal etmelerde ısıtılınca eriyen sert mühür mumu üzerine resmî mühür basılmaktadır. Mühür (hâtem), genelde yazıların altına basılıp sözü bitirdiği ve son sözün söylendiği belgeleri geçerli hale getirerek bahis konusu olayı sonuçlandırdığı için **hatm** fiil kökü "bir şeyi sona erdirmek" anlamında da kullanılmış ve özellikle Hz. Peygamber'e "hâtemü'l-enbiyâ" (hâtemü'n-nebiyyîn) denilmiştir. Kur'an'da geçen hâtemü'n-nebiyyîn ifadesi¹², Hz. Muhammed'in hem nübüvveti nihayete erdiren son peygamber hem de bütün peygamberleri tasdik eden (onların nübüvvetini mühürleyen) ilâhî bir

damga olduğu şeklinde açıklanmaktadır."¹³

"Süyûtî, Kureyş ve Hicaz halkından ilk mektup mühürleyen kişinin Hz. Peygamber olduğunu söyler. Resûl-i Ekrem Kisrâ, Kayser ve Necâşî gibi yabancı devlet başkanlarına mektup yazmak istediğinde kendisine onların mühürsüz mektupları okumadıkları hatırlatılmış, o da yuvarlak siyah akik taşlı gümüş bir mühür (yüzük) edinmiştir. Gerek kaynaklardaki bilgilere gerekse mektuplardaki baskılarına göre bu mühürde altta "Muhammed" adı, ortada "resûl" ve üstte lafza-i celâl bulunacak şekilde istif edilmiş "Muhammed resûlullah" ibaresi yer alıyordu. Resûlullah'ın vefatından sonra bu mühürü Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman kullanmış, ancak Hz. Osman onu Medine'deki Eris Kuyusu'na düşürerek kaybetmiş ve yerine aynı ibareyi taşıyan bir yenisini yaptırmıştır. Hulefây-i Râşidîn, Hz. Peygamber'in mühürünü kullanmakla beraber kendileri de şahsî mühür yaptırmıştı. Mes'ûdî, bunlardan Hz. Ebû Bekir'in mühüründe "ni'me'l-kadiru Allah", Hz. Ömer'inde "kefâ bi'l-mevti vâizen", Hz. Osman'inde "âmentü billâhî'l-azîm" (âmentü billâhi muhlisan) ve Hz. Ali'ninde "el-mülkü lillâhî" ibarelerinin yazılı olduğunu bildirmektedir. Yine Mes'ûdî'nin eserinde Ömer b. Abdülazîz'in mühüründe "li-küllî amelin sevâb" veya "Ömer yü'minü billâhi muhlisan" ibaresinin bulunduğu kayıtlıdır. Bazı mühürlerde iki turna arasına yerleştirilmiş hamdele, aslan ve kılıç kuşanmış insan gibi değişik motif ve figürler de yer alıyordu. Sahâbeden Muaykib b. Ebû Fâtma ve Hanzale b. Rebî', Resûl-i Ekrem'in mühürdarı idiler ve onun mühürü bazen Muaykib'in bazen da Hanzaleb. Rebî'in yanında bulunuyordu. Hz. Peygamber, sadece yabancı devlet adamlarına yazdığı mektupları değil kendi âmillerine ve seriye kumandanlarına gönderdiği mektupları ve yine iktâ yoluyla birine bir şey tahsis ettiğinde hazırlattığı belgeleri de mühürletirdi."¹⁴

Abdullatif Suphi Paşa devrinin önem-

⁸ el-Bakara, 2/7; et-Tevbe 9/93; Yâsîn 36/65; el-Câsiye 45/23; Muhammed 47/16

⁹ el-Mutaffifîn 83/25

¹⁰ Taş, Necati Fahri & Bozkurt Nebi; "Mühür Maddesi", TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, C.XXXI, s.528.

¹¹ Taş&Bozkurt; a.g.m., XXXI /528.

¹² 33/el-Ahzâb /40

¹³ Taş&Bozkurt; a.g.m., XXXI /528.

¹⁴ Taş&Bozkurt; a.g.m., XXXI /529-530.

li bir para koleksiyoneri olarak bir gün Arabistan'dan getirttiği parçalar arasında Hatem-i Nübüvvet'i de görür ve ona sahip olur. Daha sonra hatem-i şerifin Rasulullah'a aidiyetini rivayetler ve akli delillerle ispat sadedinde Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası'nda bir makale yayımlar. Makalenin transkripsiyonu ve rivayetlerle ilgili tahrir çalışması yapıldıktan sonra son bölümde mezkur makalenin tahlili yapılmıştır.

TARİH-İ OSMANİ ENCÜMENİ MECMUASI

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM- HÂTEM-İ ŞERİF HATEM-İ NÜ- BÜVVET¹⁵

Hatemu'n-Nebiyî'nin Rasul-i Rabbî'l Alemin (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'in Hatem-i saadetlerine dair kütüb-u ehadîsîn (hadis kitaplarında) ve şemalde mütalaa olunan ekvâl ve rivayât hatem-i şerif'in gerek nakş ve adedinde gerek şekil ve cinsinde ihtilaf üzere zikrolunmuştur.¹⁶ Şöyle ki; Enes (radiyallahu anh) Resulullah Aleyhi ve Sellem Efendimiz'in gümüşten bir hatem ittihaz eylediklerini rivayet edip şekli hakkında bir şey söylememiştir.¹⁷ Ruvattan Irakî,

¹⁵ Bu risaleyi Mecmua'ya derc olunmak üzere Suphi Paşa merhumun mahdumlarından Hariciye nezaret-i celilesi müracaat kalem-i mümeyyiz-i Abdulvahhab Bey Efendi lütfetti. Mûmâ ileyehin himmet-i vakiasına teşekkür olunur.

¹⁶ Rivayetlerdeki ihtilafları izale etmeye yönelik olarak bazı ilim dalları zaman içerisinde teşekkül etmiştir. Muhtelefu'l-Hadis, İlelu'l-Hadis vb. hadis ilimleri rivayetlerdeki ihtilafları gidermeyi ve gizli kusurları tespit etmeyi hedeflemektedir. İlelu'l-Hadis ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Boz, Halit (2012). "Tefsir İlmine İlham Kaynağı Olan Sahih Hadislerin Sıhhati Konusundaki İncelikler." *Journal of Academic Social Science Studies, C/S. 5* (7): 391-398

¹⁷ Enes b. Malik'in bu rivayeti birçok kaynakta mevcuttur. En eski hadis kaynaklarından İbn Ca'd'ın Müsned'inde bu rivayete yer verilmektedir:

Enes'in işbu rivayeti üzerine şekli-i mürabba (dört köşeli-kareli-şekilde olması)nın sair eşkâle nisbetle nakş-ı hateme daha elverişli olmak iktiza edeceğini makam-ı tavzih ve tetkikte zikir eylemiş ve ravî-i meşhûr Humejd'den hatem-i şerif-i mezkûrun şekli sual olunduktan, "bilmem" demiştir.¹⁸ Şârih-i Buharî-i Şerif İbn Battâl¹⁹ "Hatem-i Nübüvvet'in iki veyahut üç satırlı olması bir satırlı olmasından akla daha mülayimdir. Zira bir satırlı olmuş olsa ziyadece müstatîl olmak lazım gelir" dedi.²⁰ Sahîh-i Müslim'de olan rivayete nazaran (göre) hatem-i nübüvvetin halkası gümüşten ve fassı (kaşı), Habeşî veyahut habeş meâdîninden olduğu anlaşılıyor. Fass-ı hatem'in (mührün kaşı) habeşî ile tavsifinde

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْفَوَارِيُّ، نَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، نَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَى الْأَعْرَابِ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ الْعَجَمَ لَا يَقْبَلُونَ كِتَابًا، إِلَّا عَلَيْهِ خَاتَمٌ. فَصَنَعَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ

(İbn Ca'd, Ali el-Cevherî el-Bağdadî, *Müsned*, thk. Âmir Ahmed Haydar, Müessesetu Nâdir, Beyrut, 1990, I/146, 925 nolu hadis)

Aynı eserde şu rivayete de yer verilmektedir:

حَدَّثَنَا عَلِيُّ، أَنَا شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ، وَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

(İbn Ca'd, *Müsned*, I/147, 926 nolu hadis)

İbn Ca'd'ın başka bir rivayeti şöyledir:

وَبِهِ عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ قَالَ: «كَانَ خَاتَمَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فِضَّةٍ كَلْبَةٍ، وَفِضَّةً مِنْهُ

(İbn Ca'd, *Müsned*, I/391, 2668 nolu hadis). Konu ile ilgili benzer rivayetler İbn Ebî Şeybe ve İbn Hanbel'de de geçmektedir. Buharî de rivayete yer vermektedir. (Buharî, *Sahih*, I/24, 65 nolu hadis)

¹⁸ فَسَأَلْتُ حُمَيْدًا عَنِ الْفِضَّةِ، كَيْفَ هُوَ فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ لَا يَدْرِي (İbn Ca'd, *Müsned*, I/391, 2668 nolu hadis)

¹⁹ Ebü'l-Hasen Ali b. Halef b. Abdilmelik b. Battâl el-Bekrî el-Kurtubî (ö. 449/1057). Kurtuba'da doğan İbn Battâl, ilmî tahsilini tamamladıktan sonra İspanya'da kadılık yapmıştır. Döneminin önemli muhaddislerinden olan İbn Battâl aynı zamanda Malîkî fukahasıydı. Buharî'nin Camiu's-Sahih'ine ilk şerh çalışması yapanlardan biri olan İbn Battâl'ın bu şerhi kendisinden sonraki şârihleri de etkilemiştir. Meşhur Buharî şârihleri İbn Hacer ve Aynî, İbn Battâl'ın "Şerhu'l-Câmiî's-Sahih" adlı eserinden istifade ederek kendi şerhlerini telif etmişlerdir. İbn Battâl 449/1057'de Belensiye'de (Valencia) vefat etmiştir. (Talat Sakallı, "İbn Battâl el-Kurtubî", DİA, İstanbul, 1999, C. XIX, s. 360)

²⁰ İbn Battâl Ebu'l-Hasan Ali b. Halef, *Şerhu Sahih-i Buharî*, thk. Ebü Temim Yasir b. İbrahim, Mektebetu'r-Rüşd, Riyad, 1423/2003, IX/137.

(sıfatlandırılmasında) dahi ihtilaf vukû bulup, bazıları Hiz'a yani Haraz-ı Yemânî veya Akik denilen taştan idi. Ve bazıları dahi fass-ı habeshi ile tavsifi hamrata mâil olmasından nâşîdir (kırmızıya çalmasından dolayıdır)" demiştir.

İmam Tirmizî, Şemâil'inde Hatem-i Saadet'in şekli müdevver (yuvarlak, daire şeklinde) olduğunu beyan etmiş ve sûret-i nakşını ihtilaf üzere zikr eylemiştir.²¹ Şöyle ki nakş-ı hatem üç satırlı olup, *Lafza-i Celal* yukarıda, *Resul* ortasında ve *Muhammed* nihayetinde olup veyahut kalb-i ğayr-i müstevi olarak Muhammed başta ve Resul ortada ve lafza-i celal hitâmında idi demiştir.²² İmam Nevevî Şerh-i Müslim'inin 438. sayfasında dedi ki; "Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimiz'in hâtemlerinden birisinin fassı (kaşı) akik idi."²³ Velhasıl kütüb-ü ehadis ve şemâilde zikr olunduğuna göre Fahr-ı Risalet Efendimiz (s.a.v.)'in üç hatem ittihaz eyledikleri anlaşılıyor ki,²⁴ onlardan birisinin halka ve fassı altından ve diğerinin gümüşden ve üçüncüsünün dahi fassı akik ve halkası gümüşten idi. Altından masnu olan hatemi muahhiren –sair nâs dahi altından hatemi istimal ettikleri cihetle müşâbehet vaki' olmamak için- fesh buyurdular. Gümüşden masnu' olan hatemi, Resâil-i Resulullah'da (Resulullah'ın mektupları) istimâl olunur idi ki, bu hatemi Hz. Osman (radiyallahu anh) Bi'r-i Eris'e (Eris Kuyusuna) düşürmüş ve her ne kadar ihtimam ile taharrî olunmuş ise de bulunmamış olduğu meşhurdur. Ve akikten olan Hatem-i Şerif'i

engüş-i mübareklerinde (kutlu parmaklarına) takınır idi. Eşher-i ekvâle göre hatem ittihazı hicret senesinin yedinci senesinde vakî olmuştur. Sebebi budur ki; Acem ve Rum ve sair bazı ekâbiri (büyük devletleri) İslam'a davet için tertip olunup, suretleri mazbut kütüb-ü tarih olan nâmelere âdet-i Arab üzere iftitâh-ı mektupta falandan falana yazılmış iken, bazı ashab-ı kiram "Rum ve Fars hükümetlerinde hatem istimali âdet olduğundan mühürlenmemiş nameye itibar etmezler" dedikleri üzerine Hz. "Muhammed Rasulullah" (s.a.v.) ibaresiyle Zat-ı Akdes-i Peygamberî için mühür tasni'ine karar verilip, hatem-i nübüvvet istimal olunduğu sikât-ı muhaddisîn (güvenilir hadisçiler) ve müerrihîn (tarihçiler) sebt-i sehayif-i seyr eylemişlerdir. İşte kütüb-ü ehâdis ve şemâilde hatem-i nübüvvet hakkında olan ekvâlin (sözlerin) hulâsası (özet) bundan ibarettir.

Biz şimdi maksad-ı asliyemiz olan sadede gelelim: Her diyardan asâr-ı atıka cem'ine sa'y eylediğim sırada diyâr-ı Arap'tan asâr-ı atıka cem edenlerden birinin gönderdiği nukûd ve fusûs-u kadime arasında fass-ı akik (akik yüzük kaşı) olan Hatem'e nazarım taalluk eyledikde, böyle bir cevher-i nâyâbe (eşsiz) nail olduğumdan, karîru'l- ayn meseret olmuş, bunun için bir risale kaleme alarak cümleyi hissedâr-ı meseret etmek niyet ve azminde bulunmuş idim. Ve bende def'aten hasıl olan itmi'nanın erbab-ı ilm ve dânişde bilâ delil hasıl olacağı bâis-i tereddüt olmak ile kütüb-ü ehâdis ve siyeri tettebbu' ederek cümleye kanaat ve timaniyet (itminân) verecek delâil-i vâziha ityânına lüzum görmüş idim. İmdi bu hatem-i şerifin engüş-i mübarek-i risaletde istimal olduğuna altı delil îrâd ederim:

Evvelen: Kütüb-ü Ehâdis'de mezkur olduğu üzere bazı Ashab-ı Kiram "Ya Rasulellah! Hateminiz gibi hatem istimal etsek olur mu?" dediklerinde Fahr-ı Risâlet Efendimiz andan nehy buyurdular. Bu da malumdur ki, müminlerin ef'ali salaha haml olunmak (fiillerinin müsbet yorumlanması) kaide-i usuliyedir. Fe emma tetâvul-i zaman ile fıska ictirâ

²¹ Tirmizî'nin eş-Şemâilü'n-Nebeviyye adlı eserinde yapmış olduğumuz tetkikât sonucunda, hatem-i şerifin müdevver olduğuna dair bir malumatla karşılaşmadık. Abdullatif Suphi Paşa muhtemelen mezkur eserin şerhlerinde geçen ifadelerin kitabın aslında mevcudiyetini vehmetmiş olabilir.

²² et-Tirmizî Ebu İsa Muhammed b. İsa, eş-Şemâilü'n-Nebeviyye (el-Muhammediyye), Dâru İhyai't-Türâsî'l-Arabî, Beyrut, s. 69.

²³ en-Nevevî Ebu Zekeriyya Muhyiddin, el-Minhâc (Şerhu Sahîh-i Müslim), Dâru İhyai't-Türâsî'l-Arabî, Beyrut, h. 1392, XIV/70.

²⁴ Tirmizî'nin Şemâil'ini tercüme ve şerh eden Mehmet Yaşar Kandemir de bu görüştedir. Mehmet Yaşar Kandemir, Şemâil-i Şerif Şerhi, Tahlil Yayınları, İstanbul, 2015, I/357-358

eden (teşebbüs etmek/yeltenmek) bulunup da öyle bir hatem i'mal ve hak etmiş olması (üzerine yazılmış) vârid-i hatır olursa da, bu şüpheyi ber vech-i âtî (gelecekte) def' ve izâle edecek delâil-i müknîe (ikna edici deliller) vardır. Erbabına malumdur ki, hicret-i seniyyenin on sekizinci senesinden kırk senesine dek şekli Sâsânî'de darp olunan meskûkâtın kenarlarında kûfi yazılar mevcuttur. Bu Hatem'in yazısı zikr olunan kûfi yazıları(n) kaidesine tamamıyla mutâbık olduğu gibi hatem-i mezkura pertevsûz (mercek) ile bakıldıkda bu çok zaman turâb içinde bulunduğunu tesir-i turâb ile hasıl olan pürüzler ispat etmektedir.

Saniyen: Bir zamanın mamûlâtını diğer bir zamanda aynıyle tasni' etmek ihtilafına tabi olan tebeddül-ü tebayîden (tabii değişiklikler) dolayı kâbil olamaz. Hatta asâr-ı kadîmeye sair ezmineden (zamanlardan) ve ilâ zamanına (zamanımıza kadar) vukû bulan taklitleri asâr-ı atîka uleması suhûletle fark edebiliyor.

Salisen: Sutûr-u sâlifede (önceki satırlarda) beyan olduğu vecihle nakşın sûreti kütüb-ü ehâdisde muhtelif surette rivayet olunmuştur. Şeref-i ihtiyâzî (şerefle elde etme, sahip olma) ile mübâhât eylediğim Hatem-i Saadet'in yazısı iki satırda olup benâberîn (bununla beraber) nakşı iki satırdan ibaret olmasına zâhib olanların kavillerine mutâbıkdır. Şöyle ki, lafza-i Celâl bâlâda (yukarıda) ve Muhammed Rasul zirde (altta, aşağıda) nakşolunmuştur.

Rabian: Hatemin kat'ası mürabba-i (dört köşeli) müstatîl olduğundan bu yoldaki kavle dahi muvafıktır.

Hamisen: Hatemin fassı akik olup, "Fahr-ı Risalet Efendimizin hatemlerinden birisinin fassı akik idi"²⁵ deyû rivayet edenlerin sözüne mutabıktır.

Sadisen: Bir vech-i beyan-ı sâbık ha-

tem-i şerifin Arabistan'dan gönderilmiş olmasıdır. İşbu delalilin ictimâ'ı burhan olduğu cihetle ihtiyaz olunan (sahip olunan) hatemin Hatem-i Şerif-i Risalet olduğunda şüphe kalmaz; ve tatbiki dahi işbu matbû olan surettir.²⁶

Tereke-i Resulullah(s.a.v.) evlad-ı Rasullullah'a intikal eylediği cihetle Ben-i Ümeyye eline bir şey geçmedi. Hatta Muaviye b. Ebî Süfyan, Rasulullah aleyhisselâmın Ka'b b. Zuheyr'e ilbâs buyurdıkları (giydirdikleri) bürde-i saadet-i, Ka'b'dan iştirâya (satın almaya) talip olup mukabilinde birçok akçe arz eyledikleri halde (Ka'b) Muaviye'nin arzusunun red eyledi.

Vaktaki Ka'b vefat etti; validesini irza (razı) ederek işterâya muvaffak oldu ve e'kâb (nesli) ve ahlâfı (halefleri), merasim-i mübarekte bürde-i saadeti telebbüs ederlerdi (giyerlerdi). Hulefâ-ı Benî Ümeyye vahiden ba'dehu vahid (teker teker) bu şerefe nâil olup, âhir-i Hulefa-i Ben-i Ümeyye Mervân, iddia-ı hilafetle zuhûr etmiş olan Benî Abbas'a mukavemetten aciz kalıp Mısır'a firar etmiş ve 'akbekîrler ta Mısır'a dek takip edip, Mısır'da Ebu Sîr karyesinde tutmak için tazyik ettiklerinden, Bürde-i Saadeti Bevasîr Camii'nin bir kenarında defn edip ihfâ eyledi. Mervân, Abbas'ın memurları eline düşüp katl olundu. Eşyası arasında Bürde-i Saadet bulunmadığı cihetle memurlar teftiş ve taharrîye mübaderet eylediklerinde (giriştiklerinde) Mervân'ın maiyetinde bulunan zenci bir kölenin ihbarı üzerine Bürde-i Saadet'i bulunduğu mahalden istihraç ederek nâil-i mübâhât (övünme) ve ibtihâc (sevinç) oldular. Andan sonra hilafeti, Ümeyye elinden nez' eden Seffâh-ı Abbâsî²⁷ ve ahlâfı kezalik merasim-i mübarek ve 'iyadda (bayram) bürde-i saadeti, ziver dûş iftihar ederler idi. Hatta Mütevekkil

²⁶ el-Yevm (Bugün) Hazine-i Hümayun'da mahfuzdur.

²⁷ Emeviler hanedanına son verip Abbasiler dönemini başlatan Ebu'l Abbâs Muhammed b. Ali b. el-Abbas'tır. *es-Seffâh* (kan dökücü) lakabıyla meşhurdur. (Hakkı Dursun Yıldız, "Ebu'l-Abbas es-Seffâh", TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, C.X, s.283-284.)

²⁵ Müslim, Libâs 15, nr. 2094; Tirmîzî, Libâs 14, nr. 1739; Ebû Dâvûd, Hâtem 1, nr. 4216.(Kandemir, *Şemâil-i Şerif Şerhi*, I/350)

Billah İ'd-i Fıtır'da (Ramazan Bayramı) teleb-büs edip mutantan (tantanalı) bir alay ile mes-cide gider iken muasırı olan şair Mıska' Buh-terî inşâd eylediği Kaside-i bâliğa ki:

"Uhfâ Hevâuke Fi'd-Dulû'i ve Uzher ve Ulâmu Fî Kemedin Aleyke ve U'zer" Bazen sev-gimi gizledim bazen açığa vurdum; insanlar bun-dan dolayı bazen beni azarlasalar da bazen hak verdiler." der ve lisan-ı füşhâda "Selâsilu'z-Zeheb" demekle müşteherdir. Ol kaside-i nâdidede Mütevekkil'in camide hitabeti be-yanında:

*"Uyyidte min fasli'l hitabi muhkemeten
Tunebbeu anil hakki'l mubîni ve tuhberu
Ve vekafte fi-burdi'n-nebiyyi müzekkiren
Billahi tunzeru te'reten ve tubeşşeru"*

Yani: Sen, Allah-ü Teâlâ tarafından hakkı batıldan ayırmak için açık bir hak olan hikmetle desteklendin. Allah'ı hatırlayarak bazen kendisi tarafından uyarıldığın bazen de müjdelendiğin peygamberin abasının altında durdun. Yani ki, o âbâ sayesinde sen de ümmeti uyardın ve müjdele-din beyitlerini îrâd ve bu resm-i aliyeyi şe'râ (şiiir) hilâlinde yâd eylemiştir.

İşte bu hikayeden malum ola ki, evlâd-ı Rasulullah'a intikal eden tereke-i mu-kaddes-i fahr-ı risalet, yed-i a'daya geçmemek için vak'a-ı Kerbelâ'da ziyâde gadr ve itiyad-ı askeri ile muhasara ve tazyik edilen evlâd-ı Rasulullah canlarından kıymetli âdettikleri âsâr-ı Râsulullah'ı Kerbelâ arazisinde defin ve ihfâ eyledikleri ekrâb (en yakın) ihtimaldir. Zira ki tereke-i Rasulullah'da murûr-u zaman ile bâli olmayacak (akla gelmeyecek) müte-nevvi' ve müteaddit âlât-ı harb ve bazı eşya mevcut olup, bugüne dek onlardan bir şey zuhûr etmemiştir. Eğer kaziyeye böyle olma-mış olsa metrûkât-ı mukaddese bi't-tabii sâlifi zikr (geçmişte zikr edildiği gibi) Bürde-i Saa-det gibi tevarüs ederek mulûk-u İslamiyye hazâinini (hazinelerini) tezyîn eder idi. Bakı-nız ki, âsâr-ı Rasûlullah'ın hıfzına hulefâ ve selâtin-i izâm ne derecede itînâ ederler. Tar-ih-i İslam'ın cildi sanisinde²⁸ keza reş-i pezîr hâme-i acz-i alâme olduğu üzere Muaviye'nin

eline düşmüş olan Galâme-i Ezfâr-ı Resulul-lah'ı (Rasulullah'ın tırnak parçalarını) hıfz edip, mevt takarrub ettikde (ölüm yaklaştı-ğında) kendisine bâis-i şefaât olacağını teyek-kun (yakîn ile) ile sahk olunup (ezilip), gözle-rine vaz'mı vasiyet eylemiş idi.

Ve Yavuz Sultan Selim tâb-ı serâh-ı Mısır'da hazine-i hükümette bulduğu Hırka-i Saadet için Dâru's-Saadeti'l-Aliyye'de Topka-pı Sarayı'nda bir Daire-i Fâhire tahsis olunup, ol vakitten beri Hulefa-i Osmaniyye yevm-i mahsûsasında istâde-i pay-ı ta'zîm olarak ziyaret kanununu icra ederler. Bilütfihî Teâlâ ile'l-ebed bu resm-i âliyenin icrasına muvaf-fakiyetleri kâffe-i ehl-i İslam'ın dergâh-ı Rab-bi'l-Âlemîn'den tazarru' ve niyaz eyledikleri maksat azizdir.

Bu tafsilatımıza nazar-ı im'an (ince bakış) ile bakıldıkta, sadedinde olduğumuz Hatem-i Saadet'in bir vech-i beyan-ı sabık sahray-ı Kerbelâ veyahut Âl-i Beyt'in sair mahallerde dahi düçâr oldukları mesâib hila-linde ihfâ olunup bu asırda tesadüfen bulun-muş olduğuna itimad olunmak caizdir. İmdi nice asırlardan beri matmure-i gömünde (top-rak altında) iken zuhûr eden bu Hatem-i Şe-rif'in bundan sonra yümn-i Subhaneh-u ve Teâlâ ile'l-ebed ziyet-i derc ve tefhim ve ta-zim olmak üzere Hilafet-i Celile-i Osmani-ye'ye mahsus olan teberrükât-ı saire meyânında bulunması bu abd-ı acizede bâis-i fahr ve mubâhât olması maksad-ı hâlisânesiy-le Halife-i Rasulullah şevketlu kudretlu Ab-dülhamid-i Hân-ı Sânî Efendimiz'e min gayri haddin ref' ve teslim edilmiş ve bu risale ilm-u âsâr ve siyer ve ahbâr uleması nazar-ı ih-timâmına acizane va'z olunmuştur.

Sene 1303 Abdullatif Suphi Paşa

TAHLİL VE SONUÇ

Abdullatif Suphi Paşa 19. yüzyıl Os-manlı devlet ricalinden olup Maarif, Ticaret ve Ziraat ile Maliye Nazırlığı gibi farklı görev-leri üstlenmiş entelektüel bir kişiliktir. Eski eserlere olan ilgisi bilinmektedir. Osmanlı'nın son döneminin en önemli simalarından ola Suphi Paşa, tarih, maliye ve sikkelerle ilgili

²⁸ Cild-i Üla(sı) matbû olan Suphi Paşa merhumun Tarih-i İslam'ın ikinci cildi gayr-ı matbûdur.

eserler telif etmiştir.

Tarihi eserlere olan ilgisinden dolayı eski döneme ait sikkelerden oluşan geniş bir koleksiyona sahip olan Suphi Paşa'nın sahip olduğu bir mühür ise hususî bir öneme sahiptir. Çünkü bu mühürün Rasulullah'a (s.a.v) ait olduğu iddia edilmektedir. Hatem-i Nübüvvet, Mühr-i Şerif gibi terkiplerle tesmiye edilen bu mühürün Rasulullah'a aidiyeti hususunda bazı şüphelerin veya itirazların mevcudiyetinden olsa gerek Suphi Paşa, mühürün Rasulullah'a aidiyetini ispat sadedinde yukarıda transkripsiyonunu verdiğimiz makaleyi telif etmiştir. Bu meseleyi bir makaleyle ispatlamaya çalışması Suphi Paşa'nın konuya verdiği önemi göstermektedir.

Suphi Paşa Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası'nda yayınladığı bu makalesinde öncelikle hatem-i nübüvvet veya mühür-i şerif ile ilgili hadis, siyer ve tarih kitaplarında yer alan rivayetlere atıfta bulunmuştur. Bu rivayetlerin tahrirleri dipnotta tarafımızdan eklenmiştir. Mezkur rivayetlerin Buharî, Müslim, Tirmîzî gibi mutemet hadis alimlerinin eserlerinde bulunduğu görülmektedir.

Rivayetlerde mühür-i şerifin imal edildiği maden hususunda ihtilaf vardır. Hatem-i şerifin altından, gümüşten ve akikten olduğuna dair farklı rivayetler mevcuttur. Rivayetler beraber değerlendirildiğinde Hz. Peygamber'in (s.av) farklı zamanlarda muhtelif madenlerden yaptırdığı üç tane mühür-i şerifinin olduğu sonucuna gidilebilir. Yüzük şeklinde dizayn edilen hatem-i şerifin Hz. Peygamber tarafından yabancı devletlere gönderilen tebliğ mektuplarına resmî bir hüviyetin kazandırılması amacıyla yaptırıldığı da rivayetlerden çıkan başka bir sonuçtur. Büyük devletlerin mühürsüz mektuplara itibar etmedikleri hususunda ashabın Rasulullah'a yapmış olduğu uyarıya binaen resmi bir mühür yaptırılmıştır.

Hicri 7. Senedeki bu uygulama Medine'deki egemenlik ve devletleşme sürecine işaret etmesi bakımından önem arzettek-

dir. Mezkur hateme benzer bir mühür edinmek için izin isteyen sahabiyeye Rasulullah'ın olumsuz yanıt vermesi ve mühürün kullanımını tekeline alması da bu iddiamızı desteklemektedir. Her ne kadar yüzük şeklinde imal edilmiş olsa da, Rasulullah'ın mühür-i şerifi sadece resmi evrakın mühürlenmesi esnasında parmağına taktığı sair vakitlerde hususi bir yerde muhafaza ettiği yine rivayetlerden anlaşılmaktadır.

Abdullatif Suphi Paşa, hatem-i şerif ile ilgili rivayetlere işarette bulunduktan sonra makalenin yazılma nedenini belirtmiştir. Buna göre eski eserleri satın almaya müştak olan Suphi Paşa'ya bir gün Arap diyarından bir antikacı gelmiş ve Rasulullah'ın mezkur rivayetlerde bahsedildiği üzere istimal ettiği mühür-i şerifin elinde olduğunu söylemiş. Bu manevi değere sahip olan mühürü satın alan Suphi Paşa çok sevinmiş; bu sevincini paylaşmak ve mühürün Rasulullah'a aidiyeti hususundaki şüpheleri izale etmek nedeniyle bir makale telif etmiştir.

Makalede mezkur hatem-i şerifin Rasulullah'a aidiyetini ispat sadedinde altı delile yer verilmiştir. Birinci delil hicretin 18 ile 40. Seneleri arasında kullanılan resmi mühürlerin kenarında bulunan kûfî yazıların benzerinin mühür-i şerifte de mevcut olmasıdır. Ayrıca mercek ile bakıldığında uzun yıllar toprak altında kalan eski eserlerde rastlanılan pürüzlerin mühürde de var olduğu görülmektedir. İkinci olarak eski eserlerin taklitlerinin konunun uzmanları tarafından fark edilmesinin mümkün olduğu dolayısıyla mühür-i şerifin sonradan imalinin zor bir ihtimal olduğu öne sürülmektedir. Suphi Paşa üçüncü olarak elindeki mühürün iki satırlı olduğunu ve mühür-i şerifin de iki satırlı olduğuna dair görüşlerin mevcut olduğunu delil olarak sunmaktadır. Dördüncü ve beşinci deliller ise hatemin murabba' olması ve fassının yani kaşının akik olmasıdır. Nitekim rivayetlerde de bu hususiyetler mevcuttur. Altıncı delil ise mühür-i şerifin Abdullatif Suphi Paşa'ya Ara-

bistan'dan getirilmesidir.

Mezkur deliller tek tek değerlendirildiğinde mührün Rasulullah'a aidiyeti hususunda kesin bir kanaat oluşturmasa da bu delailin ictiması itirazlara büyük ölçüde mani olacak niteliktedir. Elbette ki mühr-i şerifin Rasulullah'a aidiyeti bu deliller çerçevesinde kesin bir bilgi ifade etmese de aksini iddia edenlerin de kesin bir bilgiye sahip olmadıkları bilinmektedir. Abdülatif Suphi Paşa bu delillerle mührün Rasulullah'a aidiyeti meselesinde akılları, ikna olmaya yakınlıştırmıştır.

Abdülatif Suphi Paşa daha sonra sahâbeden Ka'b b. Zuheyr'e Rasulullah'ın hediye ettiği Bürde-i Saadet'in Muaviye tarafından nasıl ısrarla satın alınmak istendiğini, Muaviye'nin bu maksadına nail olamayınca onu Ka'b'ın vefatından sonra annesinden satın aldığını ve resmi günlerde bu hırkayı giydiğini tarih kitaplarından aktarmıştır. Bu hırka daha sonra son Emevi halifesi Mervan tarafından Abbâsî'lerin eline geçmesin diye toprak altına gömülmüş ancak daha sonra bu gömü ortaya çıkarılıp Abbâsî halifeleri tarafından da resmi günler ve bayramlarda giyilmiştir. Suphi Paşa bu bilgiden hareketle ve Rasulullah'a ait birçok eşyanın İslam devletlerinin elinde bulunmamasına da işarette bulunarak, Ehl-i Beyt'in tereke-i Rasulullah'a sahip olduğunu ancak kendilerine revâ görülen zulümler esnasında bunları toprak altına gömdüklerini iddia etmektedir. Dolayısıyla kendisinin elinde bulunan mührün bu şekilde gömülen daha sonra ortaya çıkarılan Rasulullah'a ait eşyalardan biri olmasının aklen caiz olduğunu iddia etmektedir. Ve son olarak bu mühr-i şerifi Halife-i Rasulullah olarak gördüğü Sultan II. Abdülhamit'e teslim ederek herkesin istifadesine sunduğunu belirtmiştir. Mührün Hazine-i Hümayun'da bulunduğu da dipnotta tespit edilmiştir.

Suphi Paşa delilleri sıraladıktan sonra mührün Rasulullah'a ait olmasının aklen caiz olduğunu belirterek bu hususun kesin bir bilgiye dayanmadığını ancak akli ikna edecek delâilin de göz ardı edilemeyeceğini ifade etmek istemiştir. Bu makale Osmanlı devlet

ralinin tereke-i Rasulullah'a verdikleri ehemmiyeti göstermesi açısından da önem arz etmektedir. Mezkur mühr-i şerif günümüzde Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'nde sergilenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, Ali; "Subhi Paşa Maddesi", TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Boz, Halit "Tefsir İlmine İlham Kaynağı Olan Sahih Hadislerin Sıhhati Konusundaki İncelikler." *Journal of Academic Social Science Studies*, C/S. 5 (7): 391-398. ,2012.
- el-Buhârî, Muhammed b. İsmail h.1422: **es-Sahîh**, thk.Muhammed b. Zuheyr b. Nâsır en-Nâsır, Dâr Tavkî'n-Necât, I-IX.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdül-Humeyd, Mektebetu'l-Asriyye, I-IV, Beyrut.
- İbn Battâl, Ebu'l-Hasan Ali b. Halef, *Şerhu Sahîh-i Buhârî*, thk. Ebû Temim Yasir b. İbrahim, Mektebetu'r-Rüşd, I-X, Riyad, 1423/2003.
- İbn Ca'd, Ali el-Cevherî el-Bağdadî, *Müsned*, thk. Âmir Ahmed Haydar, Müessesetu Nâdir, Beyrut, 1990.
- Kandemir, Mehmet Yaşar, *Şemâil-i Şerif Şerhi*, Tahlil Yayınları, I-III, İstanbul, 2015.
- Kocamemi, Fazıl Bülent; "Baba, Oğul, Torun", Ekinoks Yayınları, İstanbul.
- Müslim, İbn el-Haccâc en-Neysâbüri, *es-Sahih*, thk. Mhammed Fuâd Abdül-bakî, Dâu İhyait-Turâsî'l-Arabî, I-IV, I/352, 486 Nolu Hadis, Beyrut.
- en-Nevevî, Ebu Zekerriyya Muhyiddin, *el-Minhâc (Şerhu Sahîh-i Müslim)*, Dâu İhyai't-Türâsî'l-Arabî, I-XVIII, Beyrut, h. 1392, XIV/70.
- Sakallı, Talat, "İbn Battâl el-Kurtûbî", DİA, İstanbul, 1999.
- Taş, Necati Fahri & Bozkurt Nebi; "Mühür Maddesi", TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İ-

tanbul.
et-Tirmîzî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, eş-
Şemâilü'n-Nebeviyye (el-
Muhammediyye), Dâru İhyai't-Türâsi'l-

Arabî, Beyrut.
Yıldız, Hakkı Dursun, "Ebu'l-Abbas es-Seffah",
TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

